

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

לבתי ספר דתיים

יחידת לימוד משלימה ל-2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון – סיפורת (סיפור חסידי, סיפור קצר, קריאה מונחית)
פרק שני – שירה (פיוט, השירה העברית במאה ה-20)
34 נקודות – (17x2) – 66 נקודות – (33x2)
סה"כ – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי, לפי בחירת התלמיד.

ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה שתי רשימות:
(א) רשימת היצירות שנלמדו ביחידה הבסיסית.
(ב) רשימת היצירות שנלמדו ביחידה זו.
(2) אין להדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — סיפורת (סיפור חסידי, סיפור קצר, קריאה מונחית) (66 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 1-5 (לכל שאלה — 33 נקודות).

סיפור חסידי

1. לפניך הסיפור "האיש שנותר בשדה". קרא אותו, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחרי.

איש אחד נסע ליום כיפור אל הבעש"ט.

ונסע יום ולילה תמימים בכדי למהר נסיעתו.

ובא לאור הבוקר,

של ערב יום כיפור

עד סמוך לעיר מזעבוש.

אז אמר בנפשו:

הנה אני סמוך לעיר,

והסוס נתייגע מאוד,

אעמוד כאן להתפלל

ובתוך כך ירעה הסוס.

אחר התפילה גברה עליו השינה.

אמר בלבו:

מה בכך אם אישן שתי שעות?

הנה הסוס ינוח מיגעו,

ואחר כך אסע במהירות,

ואיך שיהיה בוודאי אבוא לפני חצות היום לעיר.

ושכב על העגלה ונרדם בשנתו מאוד.

(שים לב: המשך הסיפור וסעיפי השאלה בעמוד הבא.)

וכשניעור ראה שהוא בין השמשות של יום כיפור.
ונצטער הרבה מאוד,
כי אחרי כל היגיעות שיגע לנסוע אל הבעש"ט ליום כיפור
מוכרח הוא להיות ביום כיפור,
לבדו,
בשדה,
סמוך לעיר,
ובאשמתו.

וצעק ובכה במר לבו
כל הלילה וכל היום.

ובמוצאי יום כיפור נסע במהירות
ובמרירות הנפש אל הבעש"ט.
וכשבא אליו עשה הבעש"ט צחוק ממנו

והעניין היה שצריך היה אותו איש להעלות בתפילתו תפילת עם שבשדות,
ומן השמים הכריחו אותו.

- א. תאר את דמותו של גיבור הסיפור על פי מעשיו ומחשבותיו. (20 נקודות)
ב. הסבר מדוע לגיבור הסיפור (שתיארת בסעיף א) אין שם. (13 נקודות)

שים לב: אין להדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

סיפור קצר

2. "שברירים" / דבורה בארון

הסבר את הביקורת על החברה בסיפור "שברירים". בתשובתך הָבֵא שלוש דוגמאות מן הסיפור לביסוס דברך.

3. "שברירים" / דבורה בארון או סיפור קצר אחר

ענה על שני הסעיפים א-ב.

סיפורים קצרים רבים עוסקים בצורך של הדמות המרכזית באהבה ובהבנה.

א. הבא מן הסיפור "שברירים" **או** מסיפור קצר אחר שלמדת שתי דוגמאות המבטאות את

הצורך הזה (בתשובתך אל תכתוב על סיום הסיפור). (20 נקודות)

ב. האם הצורך של הדמות המרכזית באהבה ובהבנה מתמלא בסיום הסיפור? נמק את דברך.

(13 נקודות)

4. "שברירים" / דבורה בארון או סיפור קצר אחר

תאר מוטיב או סמל מן הסיפור "שברירים" **או** מסיפור קצר אחר שלמדת, והסבר את התרומה

שלו להבנת המשמעות של הסיפור.

קריאה מונחית

5. על פי אחד מספרי הקריאה המונחית, תאר שני אירועים מרכזיים בסיפור, והסבר איך אירועים

אלה משפיעים על התפתחות העלילה ועל התנהגות הדמויות.

פרק שני — שירה (פיוט, השירה העברית במאה ה־20) (34 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 6-11 (לכל שאלה — 17 נקודות).

פיוט

6. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כִּי אֲשַׁמְרָה שַׁבָּת / ר' אברהם אבן עזרא

כִּי אֲשַׁמְרָה שַׁבָּת אֶל יִשְׁמְרֵנִי, מחרוזת 3
אֹתָהּ הִיא לְעוֹלָמִי עַד בֵּינוּ וּבֵינִי.
רָשָׁם בְּדַת הָאֵל חֶק אֶל־סִגְנוֹ,
בּוֹ לַעֲרֹךְ לַחֵם פָּנִים לְפָנָיו,
גַּם־בּוֹ לְהַתְעִנוֹת עַל פִּי נְבוֹנִי
אֲסוּר לְבַד מִיּוֹם כְּפוּר עֲוֹנִי.

מחרוזת 1
אֲסוּר מִצֵּא חֶפֶץ מַעֲשׂוֹת דְּרָכִים,
גַּם מְלַדְּבַר בּוֹ דְּבָרֵי צָרִים,
דְּבָרֵי סִחָה אֶף דְּבָרֵי מְלָכִים,
אֶהְיֶה בְּתוֹרַת אֵל וּתְחַכְמֵנִי.

מחרוזת 4
הוא יום מְכַבֵּד הוא יום תְּעִנוּגִים
לַחֵם וַיֵּין טוֹב בְּשָׂר וְדָגִים.
מִתְאַבְּלִים בּוֹ הֵם אַחֲרֵי נְסוּגִים,
כִּי יוֹם שְׂמֵחוֹת הוּא וַיִּשְׂמַחְנִי.

מחרוזת 2
בּוֹ אֲמַצֵּא תְּמִיד נֶפֶשׁ לְנַפְשִׁי,
הִנֵּה לְדוֹר רֵאשׁוֹן נָתַן קְדוּשָׁי
מוֹפֵת בְּתֵת לַחֵם מִשְׁנֵה בְּשָׂשִׁי,
כָּכָה בְּכָל־שָׂשִׁי יִכְפִּיל מְזוֹנִי.

מחרוזת 5
מִחַל מְלָאכָה בּוֹ סוּפוֹ לְהַכְרִית,
עַל־כֵּן אֲכַבֵּס־בּוֹ לְבִי כְּבָרִית,
אֶתְפַּלֵּל אֶל־אֵל עֲרֵבִית וְשַׁחֲרִית,
מוֹסֵף וְגַם מְנַחָה הוּא יַעֲנֵנִי.

הסבר את המחרוזות השנייה בפיוט ואת הקשר שלה לרעיון המרכזי שבן.

7. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יוֹנָתָן אֱלֹם רְחוּקִים / ר' משה אבן עזרא

מחרוזות 1
יוֹנָתָן אֱלֹם רְחוּקִים / מַעַל קָנָה נְתוּשָׁה –
כְּאַבְהָה הָיָה נֶצַח / וּמִכְתָּה אֲנוּשָׁה.
כְּצִפּוֹר בְּפֶחַ יוֹקֶשֶׁה / תִּהְיֶהּ, וְנִפְשָׁה יִבְשָׁה
מִקְצָר רוּחַ וּמַעְבֻּדָּה קֶשֶׁה.

מחרוזות 2
מִטַּע עֹל נִטְעָה / לְאַרוֹת יוֹם יוֹם פְּרִיָּה
וְזָרַע מְרִי זָרָעָה / לְקִצֹּר תִּבּוֹאֶת מְרִיָּה,
וַיַּעַן מוֹסֵר פְּרָעָה – / עָרִם הֵצִג גִּנְיָה
וּמִלְבוּשׁ עֲדָנָה קָרָעָה / וַתִּתְנַצֵּל אֶת עֲדִיָּה,
וַדְמַעְתָּה עַל לַחֲיָה / כְּנוֹזְלִים עַל יִבְשָׁה.

מחרוזות 3
שְׁקַעְתִּי וְשִׁנְעֵתִי / מְבוֹר אֵין בּוֹ מִים,
וְקִרְאֵתִי וְנִשְׁאֵתִי / לִבָּב אֶל כְּפִים,
וְסִפְקֵתִי וְדַפְקֵתִי / עַל שְׁעָרֵי שָׁמַיִם.
לוֹ יִקְשִׁיב אֶמְרֵתִי / בּוֹרָא נִיב שְׁפִתַּיִם –
וְאַז תִּרְאֵה אוֹיְבֵתִי / וּתְכַסֶּה בּוֹשָׁה!

מחרוזות 4
הִבֵּט כִּי לְכָל מְסֻלָּה / אֲבִיט – וְאֵין לִי מִכִּיר,
וְצָר אוֹתִי חֲלָה / וְחָצִיו בְּדָמֵי הַשְּׁכִיר.
זָכְרָה בְּרִית כְּבִתְחֻלָּה, / כִּי אֵין בְּלִתֵּד מְזִכִּיר,
וְאַל נָא שָׁכַר הַפְּעֻלָּה / תִּאֲחֹר חֲטֹאת שְׁכִיר –
הִנֵּה כִּי לָךְ הִגָּאָלָה / וּלָךְ הִירָשָׁה!

על פי המחרוזות 1-2 בפיוט, הסבר את המצב הקשה של עם ישראל. הבא שתי דוגמאות לדברך.

השירה העברית במאה ה-20

ארץ-ישראל וירושלים

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחרי.

גלות / בלפור חקק

בית 1	סְבִי הָיָה לֹוּ בְּגָדֵי כְּהֻנָּה שְׂקִיפִים וְרִקְמָה לֹוּ אָמוּ בְּדֶשׁ הַכְּתָנֹת הַתְּכָלָה פְּסִי זָהָב יָפִים. וְחֻקָּהּ לֹוּ אֶת שְׁמוֹ בְּעֶנְג בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁל כֶּסֶף, אֹר מְזֻקָּק. סָבָא שְׁלִי, מוֹרֵד בֶּן רַפְּאֵל חֻקָּק.	בית 3	סָבָא שְׁלִי מְלַךְ עֲצוּב. נולֵד בְּבִגְדֵי מָשִׁי וְרִקְמָה בְּגָדֵי חֲמֻדוֹת. וְכֹאֲשֶׁר גָּלָה אֶל אֶרֶץ נִשְׁחָתוּ בְּגָדָיו נִשְׁחָת הוֹדוֹ. רַק בְּמוֹתוֹ הִלְבִּישׁוּהוּ תְּכָרִיךְ פַּעֲטוֹת טְלִית שְׂקֻבָּל מֵאֲבִיו טְלִית יִרְשָׁה חֻקָּקָה תְּכַלֵּת אוֹתִיּוֹת שֶׁל קִדְשָׁה.
בית 2	וְעָלָה סְבִי כְּאַבְרָהָם מֵאוֹר מֵאוֹתָהּ אֶרֶץ עַל פִּי אוֹתוֹ דְּבוֹר. עָלָה עָלָה אֶל אוֹתָהּ אֲדָמַת מוֹלָדָת. וְלֹא הָיְתָה לֹוּ עוֹד הַכְּתָנֹת הַנְּחֻמָּדָת. וְאַבְדָּהּ לֹוּ שְׁרָרָתוֹ וְאַבֵּל נִגְה פָּנָיו וְנִשְׁחָת הַכֶּסֶף וְנִשְׁחָט הַזָּהָב. וּבִשְׁוֹקִים רַכֵּל סְבִי מָכַר אֶת אוֹצְרוֹתָיו בְּגָדִים בָּלִים, מִרְכַּלֵּת אֲכֻזָּב לְשׁוֹנוֹ כְּבִדָּה, נְבִיא נֶעְזָב.	בית 4	וְלֵארוֹךְ הַטְּלִית דְּמִיתִי לְרֹאוֹת פְּסִי זָהָב יָפִים. אֹר מְזֻקָּק. סָבָא שְׁלִי. מוֹרֵד בֶּן רַפְּאֵל חֻקָּק.

א. קרא את השורות שלפניך מן הבית השני בשיר:

עָלָה עָלָה אֶל אוֹתָהּ אֲדָמַת מוֹלָדָת.
וְלֹא הָיְתָה
לֹוּ עוֹד הַכְּתָנֹת הַנְּחֻמָּדָת.

על פי שורות אלה, תאר והסבר את מצבו של הסב לאחר שהגיע לארץ-ישראל. (9 נקודות)

ב. הָבָא מִן הַשִּׁיר שְׁנֵי דוגמאות נוספות שאפשר ללמוד מהן על המצב של הסב אחרי שעלה לארץ,

והסבר אותן. (8 נקודות)

ארספואטיקה

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ספר שירי / רחל

צְרִיחוֹת שְׁצַרְחָתִי נוֹאֶשֶׁת. כּוֹאֶבֶת
בְּשַׁעוֹת מְצוּקָה וְאֶבְדָּן.
הָיוּ לְמַחְרֹזֹת מְלִים מְלַבֶּכֶת.
לְסֵפֶר שִׁירֵי הַלֶּכֶן.

נִגְלוּ חֲבִיוֹנוֹת לֹא גִלִּיתִי לְרַע.
נִחַשְׁף הַחֲתוּם בִּי בְּאֵשׁ.
וְאֵת תּוֹנְתּוֹ שֶׁל הַלֵּב הַכוֹרֵעַ
יָד כָּל בְּמִנוּחָה תִּמְשָׁשׁ.

בשתי השורות המסיימות את השיר המשוררת מתארת את היחס של הקוראים לשירים
שהיא כותבת.

הסבר יחס זה, והדגם אותו על פי שתי שורות הסיום.

אדם וזוהות

10. קרא את "שירי סוף הדרך" שלפניך (שירים א-ג), וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהם.

שירי סוף הדרך / לאה גולדברג

א

הדרך יפה עד מאד – אמר הנער.
הדרך קשה עד מאד – אמר העלם.
הדרך ארכה עד מאד – אמר הנבחר.
לשב תזקן לנחם בצד הדרך.

ג

למדני, אלהי, בדרך והתפלל
על סוד עליה קמל, על נגה פרי בשל,
על תחרות תזאת: לראות, לחוש, לנשם,
לדעת, ליחל, להכשל.

צובעה השקיעה שיבתו בפז ואדם,
הדשא מבהיק לרגליו בטל-הערב,
צפור אחרונה של יום מעליו מזמרת:
– התזכר מה יפיתה, מה קשתה, מה ארכה הדרך?

למד את שפתותי ברכה ושיר הלל
בהתחדש זמנך עם בקר ועם ליל,
לכל יהיה יומי היום כתמול שלשום,
לכל יהיה עלי יומי הרגל.

ב

אמרתי: יום רודף יום ולילה – לילה.
הנה ימים באים, – בלבה אמרת.
ותראה ערכים ובקרים פוקדים חלוציה,
ותאמר: הלא אין חדש תחת השמש.

והנה אתה בא בימים, זקנת ושבת,
וימיה ספורים ויקר מגנם שבצתים,
ותדע: כל יום אחרון תחת השמש,
ותדע: חדש כל יום תחת השמש.

א. הסבר את הקשר בין התפילה בשיר ג במחזור השירים "שירי סוף הדרך" ובין המתואר

בשני השירים א-ב במחזור שירים זה. (9 נקודות)

ב. החזרות מסייעות לעיצוב הרעיון המרכזי במחזור השירים "שירי סוף הדרך".

בחר בשתיים מן החזרות האלה, והסבר כיצד הן מסייעות לעיצוב הרעיון המרכזי.

(8 נקודות)

זוגיות ואהבה

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

פְּגִישָׁה, חֲצִי פְּגִישָׁה / רחל

פְּגִישָׁה, חֲצִי פְּגִישָׁה, מִבֶּט אֶחָד מְהִיר,
קִטְעֵי נִיבִים סְתוּמִים — זֶה דִּי...
וְשׁוֹב הַצִּיף הַכֹּל, וְשׁוֹב הַכֹּל הַסָּעִיר
מִשְׁבֵּר הָאֵשׁ וְהַדֹּי.

אֵף סֶכֶר שְׂכָחָה — בְּנִיתִי לִי מִגֵּן —
הִנֵּה הִיא כְּלֹא הִיא.
וְעַל בְּרָכִי אֶכְרַע עַל שְׂפַת אֶגֶם סוּאן
לִשְׁתוֹת מִמֶּנּוּ לְרוֹנָה!

פֶּרֶשׁ את שְׁתֵּי השורות הפותחות את ה**בית השני** בשיר, והסבר את הקשר שלהן לשיר כולו.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך